

Amicale Internationale
KZ Neuengamme (AIN)

Stadt Neustadt
in Holstein

KZ-Gedenkstätte
Neuengamme

Ausstellungen
Begegnungen
Studienzentrum

arbeitsgemeinschaft
neuengamme eV
mitglied der amicale internationale kz neuengamme
und der internationalen föderation der widerstandskämpfer

3 mei 2017, 10 uur

Herdenking voor de slachtoffers van de bombardering van de KZ-scheepen op 3 mei 1945

Plaats: Cap-Arcona-Monument Neustadt/Pelzerhaken, Stutthofweg

Kransneerlegging aan de Cap-Arcona-Monument

Begroeting Dr. Tordis Batscheider, burgemeester van de stad Neustadt in Holstein

Begroeting Christine Eckel, secretaris-generaal van de Amicale Internationale KZ Neuengamme

Toespraak Jewgenij Malychin (Oekraïne), overlevende van de Cap Arcona

Toespraak Jean-Michel Gaussoit, President van de Amicale Internationale KZ Neuengamme

Toespraak Jacques Sarête (Frankrijk), zoon van een gevangene van het concentratiekamp Neuengamme

Lezing Küstengymnasium (Kustlyceum) Neustadt en Arbeitsgemeinschaft (Werkgroep) Neuengamme

Kaddisj Joodse Gemeente Lübeck

Muzikale begeleiding: De blazers van de Kerkenkring Oostholstein

De herdenkingsplechtigheid wordt opgericht in cooperatie van de Amicale Internationale KZ Neuengamme, KZ-Gedenkplaats Neuengamme, Arbeitsgemeinschaft Neuengamme e.V. en de stad Neustadt in Holstein alsook met vriendelijke ondersteuning van de Bürgerstiftung (Burgerstichting) Gedenkplaatsen Schleswig-Holstein

Dr. Tordis Batscheider,
burgemeester van de stad Neustadt in Holstein
3.mei 2017
Neustadt-Pelzerhaken

Oorlog en geweld, klinkklare terreur en de onnoemelijke minachting van mensenrechten zijn in deze dagen onderwerp van elke nieuwsuitzending. De burgeroorlogen in Soedan en in Oekraïne, gasaanvallen op weerloze burgers in Syrië, restricties tegen de vrijheid van de pers en willekeurige arrestaties van politieke tegenstanders in Noord-Korea, Rusland en in Turkije - om slechts enkele van de verschrikkelijke gebeurtenissen te noemen. Geografisch vinden sommige van deze gebeurtenissen ver weg van ons plaats, andere weer net voor onze huisdeur. Wij worden dagelijks ermee geconfronteerd, en toch lukt het nauwelijks iemand, zich ermee uiteen te zetten. De meeste van ons proberen te verdringen en te vergeten, om ermee te kunnen leven.

Maar bepaalde historische gebeurtenissen – en daar hoort de ramp van de Cap Arcona bij – mogen niet vergeten worden! De gebeurtenissen van 3. mei 1945 moeten voor ons een eeuwigdurende maning blijven. Alleen dan kunnen wij de verantwoording ervoor nemen dat zich de tragedie nooit meer herhaalt.

Daadwerkelijk begrijpen, wat Jewgenij Malychin en de anderen ruim 7000 KZ-gevangenen toen geleden hebben – dat is voor ons vandaag bijna onmogelijk. Maar desondanks: De ontmoeting met de slachtoffers elk jaar voor de herdenking op 3. mei is belangrijk. Geeft ze toch de stoot dat wij steeds weer opnieuw met de eerloze geschiedenis uiteenzetten en memoriseren dat vrijheid, democratie, rechtsstaat en de inachtneming van de mensenrechten zeker geen vanzelfsprekendheid zijn.

Dames en Herren, de overlevenden geven met hun berichten van hun lotgeval de geschiedenis in onze handen, daarmee wij ze voor de toekomst zullen behouden en in onze harten en hersenen verankeren.

Nog weinig jaren en dan zijn er geen getuigen meer. Dan is er geen onmiddellijke herinnering meer, geen direct rapport, geen levendige geheugen. Dus wordt het meer urgent, om zich af te vragen: Hoe moet een herdenking zonder getuigen werken? Zonder overlevende, die nog authentiek van hun belevenissen konden berichten.

De verantwoordelijkheid voor de herinnering is dan helemaal in de handen van de nabestaanden, de verenigingen van slachtoffers, de historici en politieke onderwijsvoorzieningen. En dat is een grote verantwoording, met wie zorgvuldig moet worden omgaan.

En nog op de dag van vandaag – decennia na het eind van de oorlog – wordt door het openen van archieven en het professionele bewerking van de bronnen steeds een nieuwe licht op de gebeurtenissen geworpen. Er komen meer informatie over de samenstelling van de gemeenschap van de gevangenen en levensverhalen van mensen die tot nu toe nog slachtoffers zonden namen geweest zijn. Een centraal plek voor onderzoek en onderwijs, vooral ook als een trekpleister voor aanvragen van de oud-gevangenen en hun nabestaanden

uit de hele wereld, is in deze verband van groot belang. Er is behoefte voor een uitgebreid documentatie van de levens- en de lijdensverhalen van de KZ-gevangenen van de ramp van de Cap Arcona voor het onderwijs, musea en voor de media – over de grenzen van de deelstaten, van Duitsland en de hele wereld heen.

Voor de nabestaanden van de slachtoffers word de stad Neustadt in Holstein ook toekomstig een oord van herdenking blijven. De stad Neustadt in Holstein gaar de verantwoording nemen voor de verschrikkelijke gebeurtenissen, die toen op haar gebied en in de onmiddellbare nabijheid hebben plaatsgevonden. Daar hoort ook - naast deze herdenking - onder andere het musea van de Cap Arcona dat sinds 1990 bestaat en die sindsdien nauwelijks is veranderd. Deze musea heeft nu een grote behoefte aan een hervorming. Vooral aangezien de jongeren generaties is het belangrijk om met de nieuwe mogelijkheden van de media te werken. Maar ook qua inhoud moeten wij opnieuw bedenken.

Een levendige herdenking betekend, nieuwe ontwikkelingen te zien, de herdenking steeds weer opnieuw kritisch te achtervragen en casu quo ook te veranderen. Wij willen dus een nieuwe uiteenzetting met dit onderwerp bevorderen, nog een keer uit een nieuwe perspectief te reflecteren. Naast de hernieuwing van het Cap Arcona Musea gaan wij ook over de tuinen hier op de erebegraafplaats Stutthofweg nadenken. Wij overwegen, hoe men de herinneringen nog decennia later een interessante vorm kan geven - vooral voor de jongere mensen. Welke pedagogische concept is het best geschikt, op welke manier is het mogelijk om de materialen van het archief met het onderwerp Cap Arcona voor een wetenschappelijke onderzoek en verder onderzoek nog beter openbaar te maken, enz... Daarvoor leveren deskundige uit geheel Duitsland hun bijdrage, ze leveren ideeën en brengen ons zo ver, ons zelf en onze omgang met de geschiedenis in vraag te stellen. Daarbij constateren wij steeds weer opnieuw : Helemaal belangrijk is dat de herdenking niet ritueel word, het moet steeds levendig blijven en zich steeds weer hervormen - afhankelijk van nieuwe inzichten, van nieuwe behoefte, van nieuwe leefgewoonte en nieuwe eisen van de jongere generaties. Ik ben benieuwd, weke veranderingen daardoor ontstaan en welk discussies daardoor een impuls krijgen.

De stad Neustadt in Holstein gaat tenminste – evenals de andere organen van de Cap Arcona Gedenkplaatsen - haar bijdrage voor de bescherming van een levendige cultuur van herdenking bijdragen. Op grond van de dimensie en de belang van de Cap Arcona-ramp mag dit erfgoed niet maar de verantwoording van de kleine steden, de verenigingen en de sociëteiten blijven. Aan de ontwikkeling van een langdurig politieke onderwijs moeten een gaan hopelijk ook het rijk en de deelsteden meedoen. Want vooral aangezien van de zeer bedenkelijke extreem rechtse ontwikkelingen in geheel Europa is iedereen gevraagd een leer uit de nationaalsocialistische barbaarsheden te trekken en ervoor instaan dat zo een politiek die zo sterk mens verachtend was, zich nooit zou herhalen.

Dat zijn wij de getuigen en degene schuldig, die tijdens de ramp zijn overleden.

Christine Eckel
Secretaris-generaal van de Amicale Internationale KZ Neuengamme (AIN)
3 mei 2017
Neustadt-Pelzerhaken

Zeer geachte Overlevenden van het concentratiekamp Neuengamme
Zeer geachte familieleden,
zeer geachte mevrouw burgemeester en vertegenwoordigster van de stad Neustadt en van
het bondsland Schleswig-Holstein,
zeer geachte vertegenwoordiger van de joodse gemeente Lübeck,
lieve vriendinnen en vrienden,

ik mag u begroeten namens de Amicale Internationale KZ Neuengamme, de internationale overlevendenvereniging van de gevangenen van het concentratiekamp en hun familieleden. Ik ben blij, dat wij ter gelegenheid van de 72ste jaarlijkse herdenking van de bombardementen van de gedetineerdenschepen in de bocht van Lübeck met talrijke mensen samen gekomen zijn, om de 6.600 mensen te herdenken, wie de martelingen van de concentratiekampen en de doodsmarsen overleefd hadden en die dan toch nog zo kort voor hun bevrijding moesten overlijden.

Ik verheug me erop, dat twee van de overlevenden van deze ramp evenals meer oud-gevangene van het concentratiekamp Neuengamme en zijn buitenkampen vandaag onder ons zijn. Ze zijn vanuit talrijke landen aangekomen – en dat is 72 jaar na deze gebeurtenissen geen vanzelfsprekendheid en ik dank u daarvoor van harte.

Voor velen van ons, vooral de jongere generaties, zullen de Tweede Wereldoorlog, de concentratiekampen en de gebeurtenissen in de bocht van Lübeck redelijk ver weg lijken. Maar helemaal anders is het echter voor de families van de gedeporteerden: De kwalen en de dood van hun vaders, hun moeders en andere familieleden prenten en prenten hun leven tot op de dag van vandaag. De vandaag aanwezige dochters, zonen, kleindochters en kleinzonen willen er samen met ons de zorg voor dragen, de herinneringen aan de tijdens het nationaalsocialisme in geheel Europe uitgevoerde misdaden levend te houdend.

Ik verheug me erop, dat vandaag verschillende generaties toespraken gaan houden:

Ten eerst begroet ik Jewgenij Malychin. Nadat hij als jongere voor dwangwerk uit de oekraïne naar Duitsland werdgedeporteerd, kwam hij na een ontsnappingspoging in het

concentratiekamp Neuengamme terecht. Hij was een van de weinige overlevenden van de bombardementen op de gevangenenschepen op 3 mei 1945.

Daarna neemt Jean-Michel Gausso, president van de Amicale Internationale concentratiecamp Neuengamme, het woord. Hij is de zoon van een Franse gevangene van het concentratiekamp Neuengamme, die weinige weken voor de bevrijding in het opvangkamp Wöbbelijn is overleden. Jean-Michel Gausso zet zich in voor een levendige herdenking, evenals vele andere nakomelingen.

En ook Jacques Sarête is de zoon van een Franse gevangene die zijn deportatie niet heeft overleefd: Zijn vader stierf een dag voor de bombardementen op de Cap Arcona, op 2 mei 1945. Jacques Sarête geeft vandaag over zijn familie bericht; hierover en hoe hij als 8-jarige met het verdwijnen van zijn vader is omgegaan en van de jarenlange onzekerheid over de omstandigheden van zijn overlijden.

Ik ben blij, dat ook dit jaar weer de scholieren van het kustlyceum in Neustadt actief aan de herdenking meedoen. Samen met de Arbeitsgemeinschaft Neuengamme (samenwerkingsverband Neuengamme) hebben zij een lezing van berichten van overlevenden voorbereid.

De herdenking sluit af met het kadij van de Joodse gemeente ter Lübeck.

Ik wil ook mijn dank betuigen aan het blazers orkest van de kerkenkring Oostholstein, die het programma met muziek begeleiden.

Ik geef nu het woord aan Jewgeij Malychin.

Dank u.

Jewginij Malychin
overlevende van de Cap Arcona
3. mei 2017
Neustadt-Pelzerhaken

Zeer geachte organisatoren van de bijeenkomst voor oud-gevangenen van het concentratiekamp Neuengamme,

ik, Jewgenij Zacharovich Malychin, wil eerst een beetje over mezelf vertellen. Ik ben in februari 1942 voor dwangwerk naar Duitsland gedeporteerd. Ik kwam in een werkkamp ter Bremen terecht. Drie maanden later lukte het me te samen met een kameraad te vluchten. In Oktober zijn wij weer opgepakt en naar het concentratiekamp Neuengamme naar Hamburg gestuurd. Later kwam het camp in de stad Wittenberg. En begin 1945 ben ik weer naar Hamburg verplaats. Eind april zijn de transporten van gedetineerden naar Lübeck begonnen. Zo kwam ik op het schep Cap Arcona terecht.

Voor 72 jaren, op de dag van de bevrijding uit het concentratiekamp, konden wij, gevangene van Neuengamme, niet bedenken, dat wij ooit een mogelijkheid zouden krijgen om de tienduizenden kameraden waardig te herdenken.

Het nationaalsocialistische Duitsland had een netwerk van de concentratiekampen opgericht, dat de plaats van systematisch geweld en dood voor de gevangenen was.

Wij kronkelen vandaag voor de moed van diegene, wie door deze hel van een machine van de oorlog zijn doorhengegaan en herdenken degene, die de oorlog niet overleefd hebben.

Wij, de oudgevangene, hebben al de bitterheid van de oorlog, de koudheid, de honger, het doodsgevaar overleefd. Maar het verschrikkelijkst zijn de psychische vernederingen geweest, waaraan wij op elke pas en te onpas blootgesteld werden. Daarom wens ik van harte, dat de jongere generaties de hele waarheid over deze verschrikkelijke tijden kennen. Daarmee de gelijkheid en de broederschap de normen van hun leven blijven, daarmee het leven van enkele mens en zijn waardigheid hoog geacht blijven. Slechts een maatschappij van vrije en moedige mensen kan voor de vreden vechten en de vrede op aarde bewaren.

De vereniging vriendenkring van de KZ-Gedenkplaats Neuengamme doet alles voor de instandhouding en de handhaving van de herinnering aan de voormalige gedetineerde, daarmee zal deze tragische kant van de Tweede Wereldoorlog zich nooit meer herhalen. Ik ben de medewerkers en organisatoren van de gedenkplaats voor het organiseren van deze bijeenkomst, voor de aandacht die aan ons besteed word, zeer dankbaar.

De nieuwe eeuw is gekomen, de eenentwintigste eeuw. En in de wereld heerst onrust. Op vele plekken ter wereld breekt terrorisme uit. Terreuraanvallen in de VS, in Duitsland, de oorlog in Syrië, in Oostoeekraïne, explosies en slachtoffers in Europa – in Parijs, in Brussel...

De terreur wordt een algemeen kwaal.

Om een brand van een nieuwe wereldoorlog te voorkomen, moeten wij alles doen wat mogelijk is, wij moeten de bemoeingen van alle staten in de strijd tegen dit kwaal verenigen. Voor een gelukkige toekomst, voor het vreedzame leven van onze nakomelingen, voor de nieuwe generaties van vrije mensen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Jean-Michel Gausso
President van de Amicale Internationale KZ Neuengamme (AIN)
3 mei 2017
Neustadt-Pelzerhaken

Zeer geachte overlevende van het concentratiekamp Neuengamme,
zeer geachte vertegenwoordiger van de britse ambassade,
zeer geachte mevrouw burgemeester,
lieve vriendinnen en vrienden,

Net zoals in het afgelopen jaar spreek ik vandaag tegen uw als president van de Amicale Internationale van het concentratiekamp Neuengamme ter gelegenheid van de jaarlijkse herdenkingsdag van de ramp op 3 mei 1945.

Op deze dag was de oorlog bijna beeindigd en de gedetineerden van het concentratiekamp Neuengamme, die erin geslaagd geweest zijn het universum van de concentratiekampen te overleven, durfden nu te hopen, uiteindelijk de vrijheid en hun liefde weer te vinden. Toch bijna 7.000 van hen, van de Nationaalsocialisten zouden op schepen in de Bocht van Lübeck geperst worden en onder gruwelijke omstandigheden overlijden – zij zijn levend verbrand of tijdens de poging zwemmend de kust te bereiken dood geschoten.

Elk jaar verzamelen wij ons hier, in Neustadt, om deze mannen te herdenken, en om ons aan de afschuwelijke martelingen te herinneren, waardoor ze omgekomen zijn. Ook 72 jaar later zijn wij hier, om het herdenken aan deze duizenden slachtoffers voor te voeren. Er zijn vandaag nog slechts weinige overlevenden van deze gebeurtenissen, wat zonder twijfel een van de grootste scheepsrampen aller tijden was en die ruim vier tot vijf keer zo veel doden eiste dan de ondergang van de Titanic in het jaar 1912.

Het spijt me zeer, dat vandaag geen overlevende van het concentratiekamp Neuengamme namens de Amicale Internationale Neuengamme tegen u kan spreken. Maar tot ons grote verdriet is geen oudgevangene meer onder de gedelegeerden van de nationale verenigingen, die in de Amicale International KZ Neuengamme vertegenwoordigd. Nadat mijn voorganger, Victor Malbecq, in 2015 is overleden, is nu ook de vice-president van de Amicale Internationale, Janusz Kahl, het afgelopen jaar gestorven. Ik wil het engagement van de twee appreciëren. Ze hebben steeds voor de herinnering aan het concentratiekamp Neuengamme gestreden. Allebei hebben ze tot aan het einde van hun leven al hun kracht en energie aan de vreedzame strijd tegen de vergetelheid gewijd.

Met deze strijd moeten wij voortgaan, wij de vertegenwoordigers van de Tweede generaties, en wij moeten deze strijd met de ons navolgende generaties continueren. Wij moeten het engagement van de overlevenden continueren, op de eerste plaats omdat de mannen, die bij de ramp in de bocht van Lübeck zijn overleden, het verdiend hebben dat men hen voor alle tijden herinnerd. Als zij vergeten zouden worden, zou dat betekenen, dat ze een tweede keer overlijden.

Maar wij zouden ook hun lot moeten herinneren, omdat het belangrijk is, zelf bewust te zijn, wat mensen andere mensen hebben misgedaan – daarmee zullen zulke wreedheden nooit meer zullen herhalen.

Iedereen van ons kan vandaag de gevaren zien, die de samenhang van onze maatschappijen en de verstandhouding tussen de volkeren bedriegen. De exacerbatie van het nationalisme, het racisme, het antisemitisme, evenals de opbloei van het politieke en religieuze fanatisme, de vermeningvuldiging van populistische en demagogische retoriek, het onverantwoordelijke gedrag van geen scrupules kennende politici, die bepaalde maatschappelijke groepen afgezonderd willen, die groepen tegen elkaar willen uitspelen, in plaats van ze samen te brengen – dit alles is een bedrieging, zowel voor de vrede tussen de volken alsook voor de eendracht binnen de naties. Aangezien deze grote gevaren moeten we steeds weer aan de onnoembare verschrikkingen herinnerd worden, tot wie de moorddadige ideologieën in het afgelopen eeuw geleid hebben.

Voor deze reden zijn wij vandaag hier verzameld, 72 jaar naar de tragedie, die wij herdenken. Dus zullen wij ook het volgende jaar en in al die volgende jaren hier aanwezig zijn. En ik hoop, dat onze kinderen en kleinkinderen zich voor de jaarlijkse herdenkingen op deze plek gaan samenvinden, om zich aan deze treurige dag van 3 mei 1945 te herinneren.

Dank U.

Jacques Sarête
Zoon van een voormalige gevangene van het concentratiekamp Neuengamme
Neustadt-Pelzerhaken
3. mai 2017

Door zijn werkzaamheid voor de centrale spoorwegen instantie kreeg mijn vader Jean Sarête tijdens de oorlog – hij was toen 34 jaar oud – toegang tot een groot verkeersknooppunt in de regio van Tours. In 1943 sluit hij zich bij het verzet aan, de „Resistance“. Alhoewel zijn positie met een Duitse leidingsgevende kracht dubbel bemand was, slaagde hij erin, informatie over alle duitse goederen transporten in deze regio aan de geallieerden door te geven. Om veiligheidsredenen ben ik in begin van het schooljaar 1943 naar de ouders van mijn moeder gestuurd. Met kerst 1943 zag ik mijn vader voor de laatste keer. Ik was toen acht jaar oud.

In de nacht van de 20ste op de 21ste mei in 1944 is ons huis door een luchtaanval volledig vernietigd. Desondanks deze ramp hield mijn vader vast zijn missie te continueren , met meer beslistheid dan ooit. Op 7 juli 1944 is hij echter door gevolg van een zwakke plek in de verzetsgroepen door twee gestapoambtenaren en twee Franse collaborateurs opgepakt. Nadat hij gemarteld werd en in de gevangenis van Tours wordt opgepakt, moest hij op 10 augustus 1944 met ruim 140 andere gevangenen op een trein stappen, met een onbekend doel... Het afschuwelijke Vichy-regime is met de uitbetaling van het salaris van vader gestopt en heeft mijn moeder uit de ambtenarenwoningen gegooid, die wij naar het verlies van ons huis hadden gekregen. Dankzij goede banden is zij op krediet gehuisvest en moest een baan zoeken. Meer dan een jaar lang moesten wij met de permanente angst leven, zonder elke mededeling.

Met de bevrijding is mijn vader in plaats van een “terroriste” tot een “gedeporteerde verzetstrijder” geworden. En officieel als vermist gemeld. Maar het lange wachten duurde voort. Het einde van dit jaar was voor ons een jaar van diepe rouw en na 8 mei 1945 konden wij niet de uitbundige vreugde delen die op zo veel plekken te voelen was.

Toen de gedeporteerden na de Duitse capitulatie weer terugkwamen, slaagde mijn moeder erin, vier van hen te vinden, die mijn vader kenden. Zo kregen wij de informatie, dat hij in het kamp Wilhelmshaven gedeporteerd was en daar als een draaier in het marinearsenaal heeft gewerkt. Toen het kamp op 5 april is ontruimd, zagen zijn kameraden hem enige dagen later volledig uitgeput met andere ongelukkigen in slechte lichamelijke toestand op een trein stappen. Daarna zijn ze zijn spoor kwijt geraakt hebben hem nooit meer weer gezien. Meer hebben wij van hen

niet vernomen. Maar zij toonden hun bewondering voor het waardige gedrag van mijn vader in deze hel: Zijn oprechtheid, zijn moed, zijn optimisme en zijn humor heeft de anderen steeds een beetje opgevrolijkt. Maar wat hem daarentegen gedeprimeerd had, was de gedachte aan ons lot.

Er zijn nog meerdere maanden voorbij gegaan, totdat wij nieuws kregen. Onze zorg wordt onuitstaanbaar, men heeft me zelfs aanbevolen om te bidden... Het treurige nieuws bereikte ons eind oktober 1945, vlak voor Allerheiligen. Een telegram van het Rode Kruis liet ons weten, dat Jean Sarête op 2 mei 1945, aan bord van de „Cap Arcona“ als gevolg van een enterocolitis was overleden. De hele wereld stortte voor ons in. Het kind van tien jaar, wie ik toen was, vroegd zich af, waar god was gebleven. Ik zonderde mij af, gevangen in de herinnering aan deze steeds bewonderde vader en de vraag, wat er met hem naa zijn deportatie gebeurd zou zijn.

Maar opnieuw kregen wij verder geen informatie. Wat zou er met zijn stoffelijke resten gebeurd zijn? Was hij met het schip gezonken? Het piekeren begon opnieuw... Onze hoop, door de missie francaise in de Britse zone - die was 1946/47 in de stad Göttingen gesticht – meer uit te vinden, is niet ingewilligd. Wij zijn gevraagd, om een document voor identificatie in te vullen, voor het geval, dat... In 1950 lukte het mijn moeder, de trouwring en een gouden zegelring van mijn vader terug te krijgen.

In September 1954 zijn wij met de *Amicale Francaise de Neuengamme* voor de eerste keer naar Duitsland gegaan. Aan de voet van het vrijstaand monument, van waar men toen nog de zee kon zien, hadden wij uiteindelijk een beetje geluk: Wij mochten mevrouw Hay leren kennen, wiens zoon Maurice op 1 mei op de “Cap Arcona“ was overleden en wiens lijk op de begraafplaats van Neustadt begraven was. Dankzij haar inlichtingen vonden wij enige weken later het lijk van mijn vader. Hij rustte onder die ruim 150 bijgezette doden, samen met de stoffelijke resten van Maurice Hay en 16 andere Franse mannen. Zo groot was onze vreugde. Het onverklaarbare in dit geval was, dat mevrouw Hay in 1950 door de missie is geïnformeerd en alle twee namen op die lijst opdoken. Wij zijn dus vier jaren ongeïnformeerd gelaten! Wij vernamen bovendien, dat alle lijken vanaf 1955 uit deze maasagraaf zouden worden verwijderd. Mijn moeder werd opnieuw gevraagd, een document voor identificatie in te vullen en haar werd medegedeeld, dat de resultaten van de recherche geen absolute zekerheid konden bieden. Een belangrijke beslissing stond nog voor ons: Het overplaatsen van het lijk van mijn vader naar Frankrijk. Aangezien de onzekerheid besloten wij het niet te doen en lieten hem bij zijn ongelukkigen kameraden. Zonder verder nog informatie te krijgen, kregen wij in 1960 slechts een korte officiële mededeling, dat de stoffelijke resten van Jean Sarête nu op de erenbegraving ter Haffkrug onder het blok van keramiek nr. 350, noordblok, 3de rij waren.

Reeds juli 1945 kreeg mijn vader de Forces Françaises Combattantes als onderluitenant toegewezen. Hij kreeg de volgende onderscheidingen: Médaille de la Résistance, Croix de Guerre avec Palme, de Amerikaanse Medal of Freedom evenals de Chevalier de la Légion d'Honneur.

De jaren zijn vergaan en ik vroeg me steeds af hoe mijn vader, die op 2 mei op de "Cap Arcona" met een zeer precies benoemde doodsoorzak is overleden, op de begraafplaats van Neustadt begraven is, maar die "Cap Arcona" echter pas op die dag daarna vergaan is. Bovendien kende ik bijna geen details van zijn deportatie. Ik wist niet, wat hij tijdens zijn zeven maanden in Wilhelmshaven beleefd heeft, de omstandigheden van de ontruiming naar Neuengamme en naar de bocht van Lübeck zijn me niet bekend geweest. Al deze vragen, die ik me steeds weer stelde, lieten mij niet met rust. In 1991 is mijn moeder overleden, ik was net met pensioen gegaan. Ik ben toen met mijn research begonnen, eerst alleen en dan samen met mijn zoon Jean. Ik nam weer contact op met de *Amicale de Neuengamme*, en kreeg veel aandacht van de verantwoordelijke mensen daar. Naar aanleiding van een reis voor negen dagen naar Duitsland in mei 2013 konden wij met oudgevangenen en met medewerkers van de KZ-gedenkplaats Neuengamme contact opnemen. Ik wil al deze prachtmensen bedanken, en niet in de laatste plaats al die Duitse en Franse vrienden, die mij met mijn onderzoek hebben geholpen. Ja, ik ben hen oneindig dankbaar.

Ik kan nu zeggen, dat ik bijna het geheel van wat uit het leven van mijn vader ontbraak, reconstrueren kon: Dat wat met hem gebeurde, wat hij beleefde, tussen zijn arrestatie op 7 juli 1944 en 2 mei 1945. Wat zijn lot was, was dat de geallieerden 19 dagen na zijn deportatie Tour hebben bevrijd. De Engelse troepen bereikten Neustadt op de dag na zijn overlijden. Dat moet ik wel accepteren.

Ik heb mijn vader weer gevonden en het monument van Pelzerhaken evenals de erenbegrafplaats naast Haffkrug zijn nu een belangrijk gedeelte van mijn leven.

Op 4 mei 2015 konden mijn zoon en ik samen met de *Amicale de Neuengamme* aan de herdenking te eren van de kinderen en slachtoffers van de Bullenhuser Damm deelnemen. Mijn zoon kwam bleek van schrik weer het uit het gebouw naar buiten en zei tegen mij: In een paar jaar, gauw, breng ik de drie kleuters hier naartoe. Ik wil, dat zij het weten..." Dat heeft mij zeer geraakt, want mijn zoon had het toen begrepen, dat er zonder doorgave van de herinnering geen vrijheid mogelijk was. Wij zijn zwijgend naar het hotel terug gegaan. Wij moesten aan al deze arme kinderen denken, ook aan al de anderen op deze aarde, en niet alleen aan die van ons. De ambivalentie van het menselijke individu achtervolgde ons.

De Franse paläoanthropoloog Pascal Picq leerde ons, dat in de families van de mensenapen slechts de chimpansee en de mens in staat zijn, hungelijke bewust te martelen en te doden. Aangezien de status van de ontwikkelingsstand van de chimpansees mag men met hen nageefelijk zijn. Maar met de mensen, nee! Maar de mens kan ook het tegendeel bewijzen: Zijn eigen leven inzetten om andere mensen te redden. Het bewijs? Wij zijn hier om duizenden van hen te herdenken! Wij weten, dat de mens zijn hoop niet kwijt raakt, zolang hij zijn desastreuze lusten in de ban doet, evenals zij, die wij vandaag waarderen, deden. Maar wij moeten ook nee kunnen zeggen! Nee aan de ideologieën van het totalitarisme, facisme, racisme en al de andere gevaarlijke “isme”, die overal ter wereld opdoken en daarover willen bepalen, wie het recht op vrijheid heeft. Nee tegen al deze pseudo religieuze mensen, die de namen van goden als excuus te gebruiken, om ons weer voor eeuwen in het verleden terug te gooien. Nee tegen al de “verlichte” mensen van welke manier dan ook, en nee tegen de barbaarsheid!

De nacht van mijn leven gaat ten einde. Ik ga met een zuiver geweten, omdat ik mijn vader, wiens afwezigheid zo pijnlijk was, tenslotte weer het gevonden. Ik ga nu blij zijn voor al die tijd, die ik samen met mijn liefsten heb doorgebracht.

Maar eerder wil ik nu, nu dat ik vandaag er de kans ervoor heb, iets tegen de jongeren zeggen, die ons navolgen: Ja, hou deze kostbare herinnering en geef ze door, het onderpand van onze vrijheid. Maar ook: ga elkaar helpen. Ga elkaar beminnen. En als jullie elkaar niet beminnen, ga elkaar respecteren. En als jullie elkaar niet respecteren, ga elkaar tolereren. Maar nog veel beter: Doet dat alles tegelijkertijd, en samen!

Dank u wel.